

*Lägesuppdatering av strategigenomförandet per den 15 mars 2021,
samt resultat sedan den senaste strategirapporteringen*

Innehåll

Om strategirapporten – syfte och upplägg	2
1 Sidas bedömning av strategigenomförandet – en sammanfattning	4
2 Översikt av strategisammanhanget.....	5
2.1 Förändringar i strategisammanhanget	5
2.2 Sveriges roll i strategisammanhanget	6
3 Resultatredovisning	8
3.1 Stödområde 1: Värnad mänsklig säkerhet och frihet från våld	8
3.1.1 Mål 1 Ökad mänsklig säkerhet genom fokus på rättsstatens principer, bekämpande av korruption och straffrihet samt minskad tillgång till vapen.....	8
3.1.2 Mål 2 Ökad försoning efter den väpnade konflikten.....	10
3.1.3 Mål 3 Stärkt kapacitet att förebygga och hantera konsekvenserna av könsbaserat våld.....	11
3.2 Stödområde 2: Stärkt demokrati och jämställdhet samt ökad respekt för mänskliga rättigheter	12
3.2.1 Mål 1 Stärkta demokratiska institutioner och ökat deltagande i politiska processer.....	12
3.2.2 Mål 2 Stärkt respekt för mänskliga rättigheter, med fokus på urfolks samt kvinnors och barns situation.	13
3.2.3 Mål 3 Ökad respekt för och tillgång till sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR).....	15
3.2.4 Mål 4 Stärkta mark-och nyttjanderättigheter för kvinnor och urfolk inom det småskaliga jordbruket.	16
3.3 Stödområde 3: Förbättrade möjligheter och verktyg för fattiga människor att kunna förbättra sina levnadsvillkor.	17
3.3.1 Mål 1 Hållbar och klimatanpassad livsmedelsförsörjning, inklusive hållbart nyttjande av naturresurser och ekosystemtjänster.....	17
3.3.2 Mål 2 Förbättrade förutsättningar för produktiv sysselsättning med anständiga arbetsvillkor för såväl kvinnor som män samt med särskilt beaktande av urfolkens situation.	18
4. Implikationer	19

Om strategirapporten – syfte och upplägg

Syftet med strategirapporten är rapportera Sidas strategigenomförande till UD. Strategirapporten tjänar som underlag till vårsamråden med Utrikesdepartementet (UD) samt till Regeringskansliets (RK) resultatrapportering. Sida är avsändare och UD är målgrupp för och mottagare av strategirapporten.

Vid sidan av strategirapporten redovisar Sida sin verksamhet till regeringen genom årsredovisningen. Denna inkluderar redovisning från strategigenomförandet på en övergripande nivå per strategi. Strategirapporten går djupare och redogör för strategigenomförandet per strategimål för varje strategi och drar även framåtblickande slutsatser.

Strategirapporten är utformad i enlighet med regeringens riktlinjer för strategier. Strategirapporten ska redovisa, analysera och bedöma resultaten av strategigenomförandet i förhållande till angivna strategimål¹ samt redogöra för implikationer för det fortsatta strategigenomförandet. Vid behov ska rapporten redovisa förändringar i förutsättningarna för genomförandet. Det finns tre typer av strategirapporter: Strategirapport år 1, årlig strategirapport och fördjupad strategirapport.

1. **Strategirapport år 1** skrivs för strategiperiodens första år efter genomförd operationalisering. Rapporten sammanfattar slutsatser och redovisar resultat från genomförandet av föregående strategi (i de fall det finns en tidigare strategi). Denna strategirapport redogör även för den förändringsteori som ligger till grund för Sidas stöd inom strategin, centrala överväganden samt hur verksamheten ska genomföras och följas upp under strategiperioden.
2. **Den årliga strategirapporten** skrivs för de år då varken en fördjupad översyn eller operationalisering genomförts.
3. **Den fördjupade strategirapporten** skrivs näst sista året av strategin efter att en fördjupad översyn genomförts. Rapporten redogör för slutsatserna från den fördjupade översyn av strategi-genomförandet som sker en gång per strategi. Den fördjupade strategirapporten ska sammanfatta genomförandet av hela strategin hittills² (bl.a. analys av resultat per strategimål) samt ge tydliga rekommendationer inför kommande strategiperiod. Den fördjupade strategirapporten utgör Sidas huvudtillfälle att lämna rekommendationer till regeringens anvisningar inför ny strategi.

Strategirapporten är en lägesuppdatering av strategigenomförandet och bedömer resultat sedan den senaste strategirapporten. Strategirapporten bygger på det underlag som finns tillgängligt vid tillfället för strategirapportens framtagande (t.ex. rapportering, reserapporter, studier, utvärderingar, analyser och anteckningar från partnernöten).

Kapitel 1 sammanfattar Sidas bedömning av strategigenomförandet per strategimål. **Kapitel 2** ger en översikt av strategisammanhanget och beskriver den kontext (tematisk/geografisk) i vilken strategin genomförs. **Kapitel 3** redovisar resultat från strategigenomförandet. **Kapitel 4** redogör för eventuella implikationer för det fortsatta strategigenomförandet som behöver lyftas till UD.

¹ I de tidigare resultatstrategierna används begreppet *resultat*. Denna mall använder genomgående begreppet *strategimål* i linje med nya riktlinjer för strategier. I resultatstrategierna är resultaten klustrade kring *resultatområden*. Mallen använder dock genomgående begreppet *stödområde*.

² Dvs. från strategins början fram till 15/3.

”**Trafikljusen**” är Sidas viktigaste signalsystem för att följa hur det går i strategigenomförandet. En bedömning görs för varje strategimål och ger en snabb överblick av nuläget. Bedömningen och motiveringen till denna utgör narrativet i resultatredovisningen (kapitel 3) i strategirapporten.

I strategirapporten bedöms två aspekter:

1. **Utveckling mot strategimålet:** Strategimålen anger vad Sidas arbete ska bidra till under en angiven strategiperiod och utgör den huvudsakliga styrningen i strategigenomförandet. Trafikljusbedömning för *utveckling mot strategimålet* används för att få en snabb uppfattning om utvecklingstrender inom de målområden i kontexter där Sida är aktiv. Sidas insatser kan vara med och påverka utvecklingstrender inom de områden där vi är aktiva, men det handlar ofta om större komplexa och långsiktiga förändringar på nationell, regional och/eller global nivå, där ett stort antal faktorer utanför Sidas kontroll inverkar på utvecklingen i kontexten. Trafikljusbedömningen och färgsättningen motiveras och beläggs utifrån tillgänglig statistik, källor eller rapporter.

Bedömning av utvecklingstrender i kontexten i förhållande till **strategimålen**:

- Grön:** Utvecklingen går framåt
- Gul:** Utvecklingen går delvis framåt eller delvis bakåt
- Röd:** Utvecklingen går bakåt

2. **Portföljens relevans:** Sidas strävan är att sätta samman och upprätthålla en relevant och väl avvägd portfölj i förhållande till utvecklingsutmaningar i respektive strategikontext, strategins mål och Sidas ambitioner avseende förväntade förändringar och resultat. *Portföljens relevans*, dvs. om Sida har satt samman en väl avvägd portfölj av insatser och aktiviteter som bedöms bidra till förändring i linje med strategimålet.

Sida måste löpande justera sin förändringsteori och portfölj utifrån olika aspekter:

- (i) föränderlig kontext och sammanhang, (ii) efter den styrning som myndigheten får och
- (iii) beroende på om aktiviteter inte gett eller förväntas ge resultat. Trafikljusbedömningen och färgsättningen av detta trafikljus beaktar och utgår från dessa aspekter.

Bedömning av **portföljens relevans**:

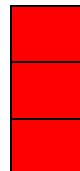
- Grön:** Portföljen är relevant
- Gul:** Portföljen är delvis relevant
- Röd:** Portföljen är inte relevant

1 Sidas bedömning av strategigenomförandet – en sammanfattning

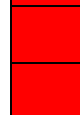
Stödområde 1: Mänsklig säkerhet

Mål³Portfölj⁴

Mål 1: Rättsstatens principer, korruption, straffrihet, vapen

Mål 2: Försoning efter den väpnade konflikten

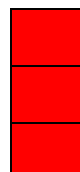

Mål 3: Könsbaserat våld

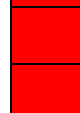

Stödområde 2: Demokrati, jämställdhet och MR

Mål 1: Demokratiska institutioner och politiska processer

Mål 2: MR med fokus på urfolk, kvinnor och barn

Mål 3: SRHR

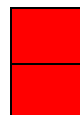

Mål 4: Mark- och nyttjanderättigheter

Stödområde 3: Möjligheter och verktyg för att förbättra levnadsvillkor

Mål 1: Hållbar och klimatanpassad livsmedelsförsörjning

Mål 2: Produktiv sysselsättning med fokus på urfolk

³ Bedömning av utvecklingen i kontexten i förhållande till **strategimålen**: Grön: Utvecklingen går framåt; Gul: Utvecklingen går delvis framåt eller delvis bakåt; Röd: Utvecklingen går bakåt.

⁴ Bedömning av **portföljens relevans**: Grön: Portföljen är relevant; Gul: Portföljen är delvis relevant; Röd: Portföljen är inte relevant.

2 Översikt av strategisammanhanget

Totalt strategibelopp:
1 350 MSEK

Utbetalat belopp hittills:
1 167 MSEK

Antal insatser 2020:
22

2.1 Förändringar i strategisammanhanget

Det första fallet av covid-19 upptäcktes den 13 mars 2020 i Guatemala och följdes av långtgående nedstängningar som kraftigt påverkat hela det guatemalanska samhällslivet. Konsekvenserna av pandemin och åtgärderna för att bromsa densamma har lett till omfattande negativa konsekvenser på ekonomin och antalet människor som lever i fattigdom fortsätter att öka.⁵

Orkanssäsongen i Atlanten 2020 var den mest aktiva som registrerats och Centralamerika drabbades hårt av orkanerna Eta och Iota som drog in över Nicaragua och vidare upp över Honduras och Guatemala. Stormarna följdes av omfattande regn, översvämningar och jordskred, och uppskattas ha drabbat närmare 10 miljoner människor i regionen.⁶ Stormarna har ytterligare försvårat den humanitära situationen efter covid-19 pandemin, återkommande torka, samt fattigdom och våld.⁷ Orkanerna och dess konsekvenser visar hur sårbar regionen är för naturkatastrofer och klimatförändringar.

Försvagningen av rättsstaten fortsatte under 2020. Stängningen 2019 av den Internationella kommissionen mot straffrihet i Guatemala (CICIG), innebar en allvarlig tillbakagång för arbetet mot korruption och straffrihet. Ett uttryck för detta är de försenade processerna med att välja nya domare till de höga domstolarna där försök att manipulera urvalet är under utredning för korruption. När nu även processen inletts för att välja domare till författningsdomstolen riskerar rättsväsendets oberoende att ytterligare urholkas och koopteringen av staten att konsolideras.

Till detta kommer stängning och omstrukturering⁸ under 2020 av flera av de institutioner som skapades i samband med fredsavtalen vilket försvagar statens kapacitet allvarligt vad avser arbetet med jämställdhet, mänskliga rättigheter, skydd av människorättsförsvarare, konflikthantering och gottgörelse efter konflikten.

⁵ Panorama Social de América Latina 2020, CEPAL, 2021, <https://www.cepal.org/es/publicaciones/46687-panorama-social-america-latina-2020>, s.85 (läst 7 mars 2021)

⁶ Revised Emergency Appeal, IFRC, 2020, <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/MDR43007REA%20.pdf> (läst 11 februari 2021)

⁷ Latin America – Storms, USAID, 2020, https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/2020_12_30%20USAID-BHA%20Latin%20America%20Storms%20Fact%20Sheet%20%239.pdf (21 februari 2021)

⁸ Dessa beslut är ifrågasatta och föremål för granskning av författningsdomstolen. Bedömningen är att möjligheten att besluten skulle dras tillbaka är i stort sett obefintlig.

2.2 Sveriges roll i strategisammanhanget

Tabell 1. Givarkontext*

Biståndets (totala) andel av statsbudgeten utgör: 2,3 procent år 2019 (lånen inräknade)	Sveriges andel av det totala biståndet utgör ca 7,4 procent (medelvärde 2018-2019)
Det finns ingen gemensam givarstrategi.	Gemensamma EU-strategin gäller 2014-2020 Status på EU-gemensamprogrammering: strategin är godkänd på landnivå.
De fem största givarna (organisationer och/eller länder) är: USA, EU, Tyskland, Sverige, Spanien (medelvärde 2018-2019)	Sverige är den tredje största bilaterala givaren. Av EU MS är Sverige den andre största givaren efter Tyskland (medelvärde 2018-2019)

* [Workbook: OECD DAC Aid at a glance by recipient new \(tableau.com\)](#) samt [Net ODA received \(% of central government expense\) - Guatemala | Data \(worldbank.org\)](#). Siffror för 2020 publiceras under kvartal 4.

Guatemala mobiliserar inte i närheten av den inhemska finansiering som behövs för att uppfylla målen i Agenda 2030.⁹ Skatteuppbörden är bland de lägsta i världen och fortsatte minska under 2020.¹⁰ Ett ökande beroende av remitteringar som extern finansieringskälla är en tydlig trend under strategiperioden. Biståndet spelar ur ett bredare finansieringsperspektiv en relativt begränsad roll (i genomsnitt 0,7 procent av BNP, 2010-2017).

Få givare finns på plats och förutom Sverige bedriver EU-kommissionen, Tyskland och Spanien utvecklingssamarbeten med fokus på fattigdomsminskning, medan USAs mycket omfattande bistånd framförallt fokuserar på säkerhet och insatser för att minska migrationen även om det i och med regeringsbytet i Washington finns förhoppningar om att USAs engagemang breddas.

Även om tillträdet av regeringen Giammattei i januari 2020 innebar en normalisering av diplomatiska relationer och dialog, så är utrymmet för dialog kring frågor såsom mänskliga fortsatt starkt begränsat.

I denna komplexa kontext fyller Sveriges närvaro och bistånd en mycket viktig roll, särskilt inom områden som mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer, där det är mycket tydligt att det civila samhället är beroende av internationellt stöd för att inte helt tystna. Å andra sidan blir Sveriges position mer utsatt, på grund av få likasinnade länder på plats att koordinera och samverka med i känsliga frågor. Samverkan med USA, inom EU och en gemensam FN-familj blir allt viktigare för att få utrymme i dialogen med regeringen. Ett exempel på detta är EUs två initiativ inom ramen för Team Europe (Green Deal samt Alliance for a Sustainable and Inclusive Growth) som nu är under framtagande.

Vikten av FN som en aktör som står upp för internationella konventioner för mänskliga rättigheter har ökat, men har varit alltför svag i att stå upp för en tydlig rättighetsbaserad agenda. Kontoret för FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter (OHCHR) arbetar för att ge FN en tydligare röst för mänskliga rättigheter, men har enbart fått sitt mandat i Guatemala förlängt med ett år fram till september 2021.

⁹ ICEFI, Tercer Informe Centroamericano de Política Fiscal, 2020, uppskattar det finansiella behov av ytterligare 10 procent av BNP, medan IMF, 2018, Attaining selected SDGs in Guatemala: Spending provision and financing needs, uppskattar ett gap på 8,5 procent av BNP enbart för att nå målen gällande miljö, utbildning och infrastruktur.

¹⁰ 9,7 - 9,8 procent av BNP, ICEFI, 2020, [Guatemala, La Crisis del Covid-19, su impacto sobre la Agenda ODS y el cumplimiento del Plan Nacional de Desarrollo](#).

2.3 Synergier med andra svenska strategier och aktörer

Tabell 5: Utbetalningar till Guatemala per strategi 2020*

Samarbetsland	Anslagspost	Utfall 2020 (TSEK)
Guatemala	103 Stöd genom svenska organisationer i det civila samh. (7 1:1.5)	20 364
	105 Latinamerika (7 1:1.7)	249 059
	107 Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer (7 1:1.13)	103
	Total	269 526

* Tabell 5 återspeglar endast en begränsad del av andra strategiers synergier med samarbetet i Guatemala eftersom insatser inom ramen för de globala strategierna inte landkodas.

Synergier och samarbete sker med ett flertal av Sveriges globala och tematiska strategier, men de strategier där synergier framstår tydligast är följande:

Delegeringen av medel till ambassaden från den globala strategin för de mänskliga rättigheterna, demokrati och rättsstatens principer har möjliggjort för Sida att möta utmaningar som är gemensamma för de centralamerikanska länderna. Till exempel har nationella MR-organisationer och MR-försvare fått stöd av regionala organisationer (Centro por la Justicia y el Derecho Internacional¹¹ och Instituto Interamericano de Derechos Humanos¹²) att driva rättsfall i det inter-amerikanska systemet för mänskliga rättigheter. Vidare har Sida kunnat utöka kapaciteten hos en innovativ regional mekanism som erbjuder skydd åt MR-försvare vars liv hotas (Shelter City)¹³ och knyta nationella MR-organisationer till denna mekanism. Initiativet genomförs i samarbete med Nederländerna (finansiär) och Costa Rica (värdland). Under 2020 beslutades även om stöd till den interamerikanska domstolen¹⁴, ett viktigt komplement till övriga insatser både i Guatemala och regionen, i arbetet för att främja mänskliga rättigheter. Stödet till OHCHR¹⁵ i Guatemala, Honduras och El Salvador har också möjliggjort utökat samarbete och gemensamma strategier kontoren emellan.

Strategin för stöd genom svenska organisationer i det civila samhället 2016-2022 skapar en plattform för ett strategiskt partnerskap mellan Sida och svenska civilsamhällesorganisationer som får rambidrag för att arbeta i Centralamerika (Svenska Kyrkan, We Effect, Diakonia, Kristna Fredsrörelsen, Individuell Människohjälp). Partnerskapet bygger på ett ömsesidigt utbyte. Till exempel tillför organisationerna Sida information, analyser och kunskap om lokala aktörer och processer, medan Sida stödjer organisationerna genom tillgång till statliga institutioner och internationella aktörer.

Ytterligare synergier bör också vara möjliga med den humanitära strategin. Fram till nu har samarbete främst skett med rödakorsrörelsen, men bedömningen är att det finns möjligheter till fler synergier då de humanitära behoven ökar och ytterligare humanitära aktörer sökt om svenskt stöd för Centralamerika.

¹¹ Insatsnummer 11480

¹² Insatsnummer 11481

¹³ Insatsnummer 13526

¹⁴ Insatsnummer 14485

¹⁵ Insatsnummer 10510

3 Resultatredovisning

Sidas bidrag till förändring på strateginivå

2020 investerades merparten av de utbetalade 249 miljoner kronorna i området Mänskliga rättigheter (55 procent; 137 miljoner kronor). Det återspeglar fördelningen över hela strategiperioden hittills och beror främst på två saker: (i) området Mänskliga rättigheter innefattar fyra av de nio strategimålen; och (ii) integreringen av rättighetsperspektivet i hela portföljen innebär att ett stort antal insatser - även insatser vars huvudsakliga mål är inom strategiområdena Mänsklig säkerhet och Livsmedelsförsörjning och sysselsättning - bidrar till att stärka mänskliga rättigheter. Under 2020 kompletterades portföljen ytterligare genom nya stöd till ungdomars politiska deltagande, övergångsrättvisa och minskad tillgång till små och lätta vapen.

Portföljen har utvecklats som svar på den multidimensionella fattigdomsanalys som Sida och partner regelbundet genomför på både strategi och insatsnivå. Kontexten kräver en hög grad av konfliktkänslighet i programmeringen och även antikorrupsionsarbetet ges hög prioritet, både avseende korruption som hinder för utveckling och i insatshanteringen. Det pågår ett aktivt arbete för att uppnå ökade synergier mellan resultatområdena, multisektoriella program och ökad givarkoordinering både inom projekt och sektorer.

Portföljöverikten¹⁶ visar att de flesta insatser sannolikt uppnår sina mål. Det finns därmed ett gap mellan å ena sidan en i stort relevant portfölj där insatserna genomförs enligt plan och å andra sidan svaga resultat på strateginivå. Gapet uppstår dels på grund av bakslagen inom arbetet mot strafffrihet och för mänskliga rättigheter, dels på grund av den svaga staten och avsaknaden av en utvecklingspolitik som gör det svårt för insatserna att påverka samhället utöver de direkta effekterna av det specifika biståndsprogrammet. Pandemin och de omfattande åtgärder som införts för att bromsa smittspridningen har haft en stor inverkan, framförallt på de grupper som redan innan levde i fattigdom, och genomförandet av strategin har under året därför strävat efter att på ett flexibelt sätt anpassa insatserna efter de nya omständigheterna. Bedömningen är därför att utvecklingen i kontexten går åt fel håll (rött) i samtliga områden, men att insatserna trots pandemin har kunnat genomföras på ett relevant sätt.

Det svenska utvecklingssamarbetet är signifikant i relation till andra givare och flera betydelsefulla utvecklingsinsatser finansieras nästan uteslutande av Sverige, vilket i sig höjer sårbarheten. Exempel är arbetet med övergångsrättvisa i Guatemala efter den 36 år långa interna konflikten, stärkandet av urfolksorganisationer och uppbyggnad av ett barnskyddssystem.

3.1 Stödområde 1: Värnad mänsklig säkerhet och frihet från våld

3.1.1 Mål 1 Ökad mänsklig säkerhet genom fokus på rättsstatens principer, bekämpande av korruption och strafffrihet samt minskad tillgång till vapen.

Strategimål

Utvecklingen mot strategimålet har fortsatt i negativ riktning även under 2020. Den svaga politiska viljan att stärka rättsstaten och bekämpa strafffrihet och korruption tydliggjordes i samband med stängningen av CICIG och återspeglas i en fortsatt försämring av Guatemalas position i Transparency International:s korruptionsindex.¹⁷ Den särskilda

¹⁶ Se tabell 4 i annex 1, P6

¹⁷ Transparency International Corruption Perception Index 2020, sedan 2016 har Guatemala stadigt fallit från plats 123 till 149 år 2020, <https://www.transparency.org/en/cpi/2020/index/nzl> (läst 9 mars 2021).

åklagarkammaren mot straffrihet och de oberoende domare som nu driver rättsfallen utan CICIGs stöd arbetar under hård press från politiska aktörer. Även oberoende media, som fortsätter att rapportera om pågående rättsfall och avslöjar nya fall av korruption och maktmissbruk, utsätts för hårt tryck.

Våldsnivåerna i Guatemala är fortsatt höga även om mordfrekvensen har minskat sedan 2009¹⁸ och nu närmar sig genomsnittet i Latinamerika. Små och lätta vapen används i 82 procent av alla mord.¹⁹ Straffriheten i Guatemala är en av de högsta i regionen.²⁰ Transpersoner (49 våldsamma mord registrerade år 2018) och barn utsätts i hög grad för dödligt våld (2012-2017 utsattes 129 barn under fem år och 595 barn mellan 6 och 14 år för dödligt våld).²¹

Portfölj

Den särskilda åklagarkammaren mot straffrihet (FECI) leder arbetet mot straffrihet och korruption i landet. Sverige bidrar till detta genom att de medel som återstod vid stängningen av CICIG kanaliseras som stöd till denna åklagarkammare.²² Genom ett brett stöd till civilsamhället har en rad aktiviteter genomförts som syftar till att stärka rättsväsendets oberoende och minska effekterna av stängningen av CICIG. Analys, granskning och kunskapsdelning kring statliga institutioners agerande har möjliggjort en högre grad av transparens och kunskap hos befolkningen kring exempelvis urvalsprocesserna av domare till de höga domstolarna, statsbudgeten och kongressens agenda.²³ Genom stödet till det Centralamerikanska institutet för finansstudier (ICEFI) möjliggjordes kontinuerlig analys och information till den guatemalanska befolkningen kring de ekonomiska effekterna av covid-19, statens finanser samt respons för att möta krisen.²⁴

Genom en ny insats 2020, till Institutet för undervisning för hållbar utveckling (IEPADES), med syfte att minska tillgången till små och lätta vapen, så har mer än 500 poliser, domare och forensiker utbildats i utredningsprotokoll för brott begångna med skjutvapen.²⁵ Givet det höga antalet anmälningar²⁶ om våld riktat mot kvinnor lades särskild vikt vid att stärka möjligheten att beslagta vapen i preventivt syfte avseende denna typ av brott. Även domare och åklagare utbildades i lagstiftning kring brott begångna med skjutvapen och förebyggande av sexuellt våld.²⁷

Sidas ansats att stärka rättsstaten bidrar särskilt till ökad tillgång till rättvisa och stärkt skydd av rättigheter för kvinnor, barn och urfolk, särskilda insatser genomförs även för att förbättra tillgång till rättvisa för personer med funktionsvariation och hbtqi-personer.²⁸ Under 2020 har Åklagarmyndigheten ytterligare stärkt hanteringen av fall med försvunna kvinnor²⁹ inklusive digitalisering och förbättrad samordning mellan rättsväsendets olika institutioner.³⁰

¹⁸ 22,4 mord per 100 000 invånare år 2018, FN, Análisis común de país Guatemala, 2020, s.58.

¹⁹ Idem.

²⁰ Idem, s.63

²¹ Idem, s.59

²² Sida har ingen aktiv insats för detta stöd då den sista utbetalningen till fonden till CICIG gjordes av EU. UNDP som administrerar medlen, förbrukar medlen i kronologisk ordning, varför de svenska medlen redan förbrukats då CICIG stängdes. Sett till andel så bidrog Sverige med drygt 20 procent av fondens totala budget och deltar givarsamordningen.

²³ Preliminär resultatrapport Diakonia 2020, UM2019/17541/GUAT-42.

²⁴ Resultatrapport ICEFI 2020, UM2015/18745/GUAT-82; ICEFI, 2020, Siete organizaciones de la sociedad civil lanzan la iniciativa Transparencia Covid-19 <https://icefi.org/comunicados/siete-organizaciones-de-la-sociedad-civil-lanzan-la-iniciativa-transparencia-covid-19> (20 februari 2021).

²⁵ Insatsnummer 10876.

²⁶ OHCHR 2021, Situation of human rights in Guatemala 2020, s.8, under årets första 9 månader inkom närmare 40 000 anmälningar till Åklagarmyndigheten..

²⁷ Preliminär resultatrapport IEPADES 2020, UM2017/28450/GUAT-17.

²⁸ Preliminär resultatrapport JES 2020, UM2017/28187/GUAT-41.

²⁹ Isabel-Claudina varning. 4 kvinnor om dagen anmäls försvunna i Guatemala, FN, Análisis común de país Guatemala, 2020, s.35

³⁰ Preliminär resultatrapport JES 2020, UM2017/28187/GUAT-41.

Ett annat exempel är Sidas stöd till FN:s barnfond (UNICEF) som i samarbete med Åklagarmyndigheten, rättsväsendet och polisen arbetat med att utbilda personal och ta fram riktlinjer för att förebygga våld mot barn och stärka kapacitet för att utreda brott begångna mot barn. Genom digitalisering har UNICEF bidragit till att rättsmål som inkluderar barn kunnat fortgå trots covid-19 pandemin och på så sätt minska risken för utdragna rättsprocesser.³¹

Fortsatt samarbete sker också mellan Institutet för forskning och projektering om naturlig miljö och samhälle (IARNA) och Åklagarmyndigheten och har till syfte att stärka Åklagarmyndighetens kapacitet och kunskap om miljölagstiftning, miljöbrott och hantering av vetenskapliga grunder i bevispresentation.³²

Samtliga insatser bedöms som högst relevanta och anledning till att portföljen är markerad i gult avser avsaknad av ett mer omfattande och direkt stöd till FECI samt avsaknad av stöd till MR-Ombudspersonens kontor som är essentiella institutioner givet kontexten. Stöd till dessa kommer att ses över i och med operationaliseringen av nästkommande strategi.

3.1.2 Mål 2 Ökad försoning efter den väpnade konflikten.

Strategimål

Under 2020 beslutade regeringen att stänga eller omforma de institutioner som skapades genom fredsavtalen 1996, inklusive Fredssekretariatet och det nationella programmet för gottgörelse. De få framsteg som fortsatt görs inom övergångsrättvisa beror nästan uteslutande på det civila samhällets ansträngningar. Statens kapacitet och vilja att stödja en försoningsprocess saknas.

Under 2020 avstannade många av rättsprocesserna med anledning av de restriktioner som infördes på grund av covid-19 pandemin, i många fall kommer detta innebära flera års försening vilket får långtgående konsekvenser givet att många vittnen och överlevare är äldre. Även arbetet med utgrävningar av massgravar och återbördande av identifierade offer stoppades på grund av restriktionerna, men har kunnat återupptas under början av 2021.

I januari 2020 dömde författningsdomstolen att de förändringar som kongressen föreslagit avseende landets försoningslag definitivt går emot internationell rätt och inte är förenliga med Guatemalas konstitution. Lagen som diskuterats under många år skulle inneburi en total amnesti för samtliga brott begångna under den väpnade konflikten och skulle inneburi en mycket allvarlig tillbakagång avseende övergångsrättvisa i Guatemala.

Portfölj

Flera insatser³³ bidrar direkt till att uppnå strategimålet inom samtliga fyra komponenter inom övergångsrättvisa: rätten till sanning, rättvisa, gottgörelse och garantier för icke-upprepning. Insatsportföljen fokuserar främst på stöd via civilsamhälle och OHCHR³⁴. Ett nytt stöd inleddes med den guatemalanska stiftelsen för rättsantropologi (FAFG)³⁵, en nyckelaktör inom övergångsrättvisa, vilka under 2020 bland annat genomförde 20 utgrävningar och identifierade 154 offer (87 procent urfolk och 39 procent kvinnor) från den väpnade konflikten.³⁶ Fallen har härletts till massakrer, utomrättsliga avrättningar och försvinnanden. Genom sitt nära samarbete med Åklagarmyndigheten och som vittne i

³¹ Preliminär resultatrapport UNICEF 2020, UM2018/18879/GUAT-28.

³² Preliminär resultatrapport IARNA 2020, UM2018/41459/GUAT-49.

³³ Insatsnummer 12986, 12985, 10510, 10339, 10935.

³⁴ Insatsnummer 10510.

³⁵ Insatsnummer 12985.

³⁶ Preliminär resultatrapport FAFG 2020, UM2019/37959/GUAT-12.

rättegångar bidrar FAFG även till strategimål 3.1.1. FAFG har sedan de påbörjade sitt arbete kunnat identifiera närmare 4000 kvarlevor.³⁷

OHCHR har med Sidas stöd under 2020 fortsatt medföljning av målsägare i rättsfall avseende brott begångna under den väpnade konflikten. På grund av restriktionerna med anledning av covid-19 pandemin har dock rättsprocesserna i stor utsträckning avstannat. OHCHR genomförde under 2020 en utbildningsinsats avseende övergångsrättvisa enligt internationella MR-normer för domare och åklagare, och har anordnat virtuella möten med ungdomar, överlevare/offer och civilsamhälle med syfte att hålla det historiska minnet från konflikten levande.³⁸

Inom programmet för urfolksrättigheter³⁹ fortsätter arbetet med juridiskt och psykosocialt stöd till urfolkskvinnor som utsatts för sexuellt våld under den väpnade konflikten. Programmet bidrar till att förbättra tillgängligheten till rättvisa och rättssäkra processer, samtidigt som det stärker målsägandens kapacitet att utkräva sina rättigheter.⁴⁰

3.1.3 Mål 3 Stärkt kapacitet att förebygga och hantera konsekvenserna av könsbaserat våld.

Strategimål

Trots skärpt lagstiftning och viss utbyggnad av institutionell kapacitet i rättssektorn tyder data på att våldet mot kvinnor ökar.⁴¹ Kvinnovåldet är normaliserat i alla samhällsskikt och kopplat till upprätthållandet av traditionella könsroller. Ett av många uttryck för detta är det omfattande sexuella våld som främst drabbar unga flickor under 18 år.⁴² Ett betydande antal kvinnor försvinner varje år, bland annat som offer för organiserad människohandel. Enligt undersökningar är det i hemmet som kvinnor är mest rädda för att bli utsatta för våld⁴³ och under 2020 har anmälningarna om våld i hemmet, inte minst riktat mot kvinnor och barn, ökat med 28 procent. Orsaken till detta bedöms vara de restriktioner som införts till följd av covid-19 pandemin och som lett till ökad utsatthet.⁴⁴

Det saknas en effektiv politik för att förebygga och bekämpa könsrelaterat våld och regeringen har under 2020 aviserat sin intention att stänga Jämställdhetsmyndigheten. För närvarande fortsätter myndigheten sin verksamhet om än i reducerad skala och med minskad budget.

Portfölj

Under 2020 har Hivos arbetat med påverkansarbete, samt för att synliggöra och förebygga könsrelaterat våld, inklusive våld riktat mot hbtqi-personer.⁴⁵ UNICEF utvecklade, i samarbete med MR-ombudspersonen, en ny modell för Barnombudspersonen samt kartläggning av våld mot barn, inklusive utbildning av personal och en nödlinje för

³⁷ Idem; PAJUST, preliminär resultatrapport 2019, UF2014/52656/GUAT.

³⁸ Preliminär resultatrapport OHCHR 2020, UM2017/20312/GUAT-56.

³⁹ Avslutspromemoria Indigenous Fund III 2019, UF2013/32383/GUAT.

⁴⁰ Preliminär resultatrapport Oxfam-Ibis 2020, UM2019/11278/GUAT-30.

⁴¹ År 2017 registrerades 593 kvinnomord, en ökning med 8 procent från föregående år. Mellan januari och oktober 2018 anmäldes 48 426 fall av kvinnovåld, dock är den reella siffran mycket högre eftersom de flesta fall inte anmäls. 2010-2017 ökade anmälningarna gällande våldsbrott mot kvinnor med 98 procent. FN, Análisis común de país Guatemala, 2020, s. 35

⁴² 58 av 100 offer för sexuellt våld är flickor under 18 år, Idem., s.59

⁴³ IEPADES, 2019, Encuestas de victimización y percepción del desempeño policial 2015-2019.

⁴⁴ <https://www.prensalibre.com/guatemala/justicia/se-incrementaron-las-denuncias-por-violencia-intrafamiliar-robo-a-comercios-y-viviendas/> (läst 9 mars 2021).

⁴⁵ Preliminär resultatrapport Hivos 2020, UM2019/12640/GUAT-34, insatsnummer 12467.

barn och ungdomar.⁴⁶ Genom stöd till civilsamhället gavs tekniskt stöd till kongressens kvinnoutskott som kunnat avancera i arbetet för att reformera lagstiftningen kring försvinna kvinnor och stöd till kvinnliga brottsoffer.⁴⁷

Genom ett program för sexuell och reproduktiv hälsa⁴⁸ där Oxfam arbetade med att förebygga våld nåddes över 13000 ungdomar, lärare och lokala ledare av utbildningsinsatser kring mäns ansvar i att förhindra sexuellt våld. I samma program erbjöds över 300 kvinnor skydd samt ekonomiskt, psykologiskt och juridiskt stöd. Vidare har ett stort antal kvinnor och flickor, utöver att de fått stöd i att driva sina fall i rättegång, även deltagit i processer för att hantera konsekvenserna av våldet och bygga upp sina liv på nytt.⁴⁹

Sida arbetar även med förebyggande av våld inom ramen för programmen för att stärka kvinnors ekonomiska egenmakt, här återfinns stöden till Swisscontact och WeEffect⁵⁰. Under 2020 har organisationerna anpassat sitt arbete efter covid-19 restriktionerna och drivit lokalt anpassade kampanjer i lokal radio och sociala medier. Mätningar visar att toleransen mot våld minskat och att allt fler är beredda att anmäla våldsbrott i de områden där arbetet bedrivs.⁵¹

3.2 Stödområde 2: Stärkt demokrati och jämställdhet samt ökad respekt för mänskliga rättigheter

3.2.1 Mål 1 Stärkta demokratiska institutioner och ökat deltagande i politiska processer.

Strategimål

De demokratiska institutionerna präglas fortsatt av bristande representativitet, oberoende och kapacitet. Tendensen att försvaga institutioner som verkar för mänskliga rättigheter och demokratiska principer fortsatte under 2020 och tog sig uttryck i försök att manipulera valen av domare till de höga domstolarna (högsta domstolen, appellationsdomstolarna, och författningsdomstolen) samt i stängningen av fredsinstitutionerna. Kampen mot de kriminella nätverk som undergräver de demokratiska institutionerna inifrån utsattes för ett betydande bakslag i och med nedläggningen av CICIG.

Urfolk, kvinnor och ungdomar fortsätter att vara underrepresenterade i det politiska beslutsfattandet. Även om andelen kongressledamöter som tillhör urfolk fördubblades i det senaste valet (från 11 procent till 22 procent), exkluderas urfolk från beslutsprocesser. Bristfällig respekt för ILO-konventionen 169 avseende urfolkens rätt till konsultation och inflytande över beslut som berör dem, bidrar till konflikter kring land och naturresurser, bland annat relaterat till vattenkraft och gruvprojekt. Endast 17 procent av kongressledamöterna och 3 procent av landets borgmästare är kvinnor.⁵² Rättsväsendet, där nästan hälften av alla höga befattningar innehas av kvinnor, är ett undantag.⁵³ Till svag representativitet läggs också bristande kapacitet hos statliga institutioner och svag statlig närvaro på lokal nivå.

Sammantaget bidrar bristen på fungerande och representativa demokratiska institutioner till en förhöjd konfliktnivå i samhället, inte minst i delar av landet där den statliga närvaron är särskilt svag. Ett tecken på detta är att antalet sociala

⁴⁶ Preliminär resultatrappport UNICEF 2020, UM2018/18879/GUAT-28.

⁴⁷ Preliminär resultatrappport NIMD 2020, UM2020/04396/GUAT-20.

⁴⁸ Insatsnummer 10869.

⁴⁹ Preliminär resultatrappport Oxfam, UM2018/38371/GUAT-42.

⁵⁰ Insatsnummer 11727 och 55200007.

⁵¹ Preliminär resultatrappport WeEffect UM2016/27729/GUAT-91.

⁵² FN, Análisis común de país Guatemala, 2020, s. 42.

⁵³ Idem, s. 42

konflikter som under 2019 uppgick till närmare 2600.⁵⁴ Främst handlar det om landrättigheter, utvinning av naturresurser och brist på offentliga tjänster såsom el och vatten.

Portfölj

Då dialogutrymmet med staten på central nivå fortsatt är begränsat, har en anpassning skett mot att stödja demokratiskt deltagande på lokal nivå och på landsbygden. Till exempel genomförde det Nederländska Institutet för Flerpartidemokrati (NIMD) ett brett program för att utbilda ungdomar om politik och ledarskap med syfte att deltagarna ska kunna ta rollen som förändringsledare. I arbetet ingick påverkansarbete och samordning med lokala myndigheter och politiker för att driva olika projekt och förbättra lagstiftning. En viktig komponent var också tekniskt stöd för utförande av social revision, och samarbetet med MR-ombudspersonen för analys och genomförande av en granskning av regeringens respons till covid-19.⁵⁵

Genom stödet till Diakonia främjas breda allianser av aktörer från civila samhället för analys och samordnade insatser och påverkansarbete. Exempelvis driver de lokala aktörerna kampanjer för att motverka stängningen av Jämställdhetsmyndigheten, Fredssekretariatet och det nationella programmet för gottgörelse.⁵⁶

De integrerade landsbygdsprogram som genomförs av FN i resursfattiga regioner har bidragit till ett ökat lokalt deltagande i systemet för lokala utvecklingsråd, där det bland annat beslutas om fördelning av kommunernas investeringsbidrag. Deltagandet av urfolksledare och kvinnor har ökat i dessa forum och arbetet har även lett till ökad information och transparens kring utvecklingsrådets arbete och beslut.⁵⁷ Programmen har även bidragit till kvinnors ökade deltagande i beslutsfattande och politiska fora.⁵⁸

3.2.2 Mål 2 Stärkt respekt för mänskliga rättigheter, med fokus på urfolks samt kvinnors och barns situation.

Strategimål

I OHCHR:s årliga rapport 2020 noteras att Guatemala har systematiska och strukturella utmaningar såsom straffrihet, diskrimination, fattigdom och ojämlikhet vilka hindrar befolkningen från att effektivt åtnjuta sina mänskliga rättigheter.⁵⁹ Pandemin har ytterligare förstärkt och synliggjort dessa strukturer och redan exkluderade grupper har drabbats hårdast.

Attackerna mot människorättsförsvarare nådde 2020 de högsta siffrorna sedan de började registreras av civilsamhället för 20 år sedan. Attackerna omfattar godtyckliga häktningar, kriminalisering och hot. Bland de som attackerats återfinns hbtqi-aktivister, journalister och försvarare av naturresurser och landrättigheter. Ökningen av attacker skedde framförallt mot advokater, åklagare och domare som stått upp för rättsväsendets oberoende och arbetat mot straffrihet

⁵⁴ Comisión Presidencial del Diálogo, Guatemala registró más de 2.500 conflictos sociales en 2019, <https://newsinamerica.com/pdcc/otrasnoticias/2020/guatemala-registro-mas-de-2-500-conflictos-sociales-en-2019/> (läst 26 februari 2021)

⁵⁵ Preliminär resultatrappport NIMD 2020, UM2020/04396/GUAT-20.

⁵⁶ Preliminär resultatrappport Diakonia 2020, UM2019/17541/GUAT-42.

⁵⁷ Preliminära resultatrappporter för UNDP och FAO 2020, UF2014/75401/GUAT-79, UF2014/73322/GUAT-74 och UF2014/76152/GUAT-82.

⁵⁸ Preliminär resultatrappport FAO 2020, UF2014/76152/GUAT-82.

⁵⁹ OHCHR 2021, Situation of human rights in Guatemala 2020, <https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/RegularSessions/Session46/Pages/ListReports.aspx> (26 februari 2021)

och korruption. Under 2020 mördades 15 människorättsförsvarare⁶⁰, varav majoriteten urfolk i försvar av landrättigheter och naturresurser.

Stängningen av skolorna på grund av pandemin ökade barn utsatthet för våld i hemmet samtidigt som deras rätt till utbildning inskränktes. Över 80 procent av alla hushåll saknar tillgång till internet och enbart 30 procent har tillgång till TV, vilket innebär att utbildningsdepartementets försök att nå ut med undervisning via internet och TV enbart nått en liten andel.⁶¹ Avsaknaden av ett juridiskt ramverket för ett nationellt skyddssystem för barn är fortfarande en utmaning för att kunna tillgodose barns rättigheter.

Portfölj

Genom stödet till OHCHR möjliggörs observation och rapportering kring situationen för mänskliga rättigheter i Guatemala och bidrar till att stärka statens kapacitet att efterleva internationella MR-konventioner. Genom stödet möjliggjordes utbildningsinsatser med 12 statliga institutioner och bidrog till utformandet av offentlig politik och protokoll för att främja efterlevnad av mänskliga rättigheter. Särskild vikt läggs på situationen för MR-försvarare och under 2020 stärkte kontoret nätverken för journalister och MR-försvarare genom tekniskt stöd och medföljning.⁶²

OHCHR arbetar även för att motverka diskriminering riktat mot hbtqi-personer, urfolk, kvinnor och personer med funktionsvariation. Under 2020 bidrog de bland annat till utformandet av en modell för att inkludera personer med funktionsvariation i beslutsfattande, samt med tekniskt stöd till kongressen kring rättigheter för personer med funktionsvariation.⁶³

Detta arbete kompletteras av programmet för urfolksrättigheter⁶⁴ som arbetat för att urfolkens rätt till konsultation ska respekteras. Ett exempel är överenskommelsen om att 2021 inleda konsultationer avseende gruvnäring i de områden som befolkas av urfolket Xinka. Programmet bidrog även till att utbildningsdepartementet i samarbete med lokalsamhällena i Santa Catarina Ixtuatacán reformerade läroplanen för att garantera undervisning på lokala språk förutom spanska. Det är en symboliskt viktig framgång som kan bidra till att sätta en nationell standard för hur urfolkens rätt till undervisning på sitt eget språk ska tillgodoses.⁶⁵

Stödet till ICEFI möjliggjorde 2020 färdigställandet av studien kring statliga investeringar för flickor, pojkar och ungdomar i vilken de föreslog åtgärder för att Guatemala ska kunna avancera avseende Agenda 2030 och förbättra situationen för barn och ungdomar.⁶⁶

Genom UNICEF stärktes prokollen för stöd till barn som migrerar, inklusive humanitärt stöd såsom skydd och mat. Stödet avsåg dels barn på väg att migrera norrut (exempelvis i de så kallade karavanerna), dels till över 4000 barn som deporterats från USA. Personal vid relevanta institutioner utbildades i barns rättigheter vid flykt.⁶⁷ UNICEF fortsatte också arbetet med att skapa lokala system för barnskydd vilket bidragit till ökad kapacitet för statliga institutioner,

⁶⁰ Front Line Defenders, Global Analysis 2020, https://www.frontlinedefenders.org/sites/default/files/fl_d_global_analysis_2020.pdf, s. 4 (15 februari 2021)

⁶¹ OHCHR 2021, Situation of human rights in Guatemala 2020, <https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/RegularSessions/Session46/Pages/ListReports.aspx> (läst 26 februari 2021)

⁶² Preliminär resultatrappport OHCHR 2020, UM2017/20312/GUAT-56.

⁶³ Idem.

⁶⁴ Insatsnummer 10935.

⁶⁵ UM2019/11278/GUAT-30

⁶⁶ Preliminär resultatrappport ICEFI 2020, UM2015/18745/GUAT-82.

⁶⁷ Preliminär resultatrappport UNICEF 2020, UM2018/18879/GUAT-28.

bland annat inom rättssektorn, att skydda barn som fallit offer för våld och övergrepp. Över 40 procent av landets 340 kommuner har nu ett system på plats där lokala myndigheter, civilsamhälle och företag samarbetar för att tidigt identifiera och hjälpa barn som far illa (målet är att hälften av kommunerna har ett sådant system på plats 2022).⁶⁸

3.2.3 Mål 3 Ökad respekt för och tillgång till sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR)

Strategimål

I det jämställdhetsindex som tagits fram av initiativet Equal Measures 2030⁶⁹ för att mäta utvecklingsmålen i Agenda 2030 utifrån ett jämställdhetsperspektiv hamnar Guatemala i botten i jämförelse med de andra latinamerikanska länderna. Inte minst tillgången till sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) är bristande. Guatemala är ett av de länder med högst mödradödlighet i regionen.⁷⁰ Under 2020 uppgick antalet graviditeter hos flickor mellan 10 och 14 år till 4535 och tonårsgraviditeterna till 90 936 (flickor mellan 10 och 19 år).⁷¹ Rätten till abort är mycket begränsad och tillåts enbart i de fall då kvinnans liv är i fara, lagförslag diskuteras även i kongressen som helt skulle förbjuda rätten till abort.⁷²

De modesta framsteg som uppnåtts inom lagstiftning för att skydda kvinnor och flickors sexuella och reproduktiva hälsa och rättigheter (till exempel lagen om kvinnomord och våld mot kvinnor, klassificering av graviditeter hos flickor under 14 år som våldtäkt, samt förbud mot barnäktenskap), hotas liksom i andra latinamerikanska länder av en politisk antirättighetsrörelse med förankring i evangeliska och katolska kyrkor. Rörelsen använder sig av en emotionell kommunikationsstrategi i syfte att skapa stöd bland den stora andelen religiösa grupper i Guatemala och i regionen. De motsätter sig sexualutbildning och främjar en regressiv lagstiftningsagenda inom SRHR som är ett direkt hot mot barn och kvinnor och hbtqi-personers rättigheter.

Inflytandet från amerikansk politik och styrning av medel som går till SRHR, samt inom retorik ("mödrahälsa" istället för "sexuell och reproduktiv hälsa") syntes tydligt i Guatemala och bidrog till att osynliggöra flickor och kvinnors rättigheter istället för att förstärka dem och inkludera dem i den politiska agendan för jämställdhet. Med den nya amerikanska politiken på området återstår att se vilka framsteg på området som blir möjliga.

Portfölj

Flera insatser är direkt riktade mot SRHR och omfattar stärkande av civilsamhällsorganisationer och kvinnorörelser i syfte att bidra med förslag för att förbättra den offentliga politiken, lagstiftningen och statens kapacitet att fullgöra sitt uppdrag.⁷³ Som resultat av dessa insatser har hbtqi-personer utbildats om sina rättigheter, barn och ungdomar har erbjudits sexualundervisning, och i samordning med hälsodepartementet har flickor och kvinnor fått bättre tillgång till SRHR. Civilsamhället har verkat för att berörda statliga institutioner ska garantera ungdomars rätt till

⁶⁸ Idem.

⁶⁹ Projektet Equal Measures 2030 genomförs i samarbete mellan regionala och globala civilsamhällsorganisationer, samt privatsektorn.

⁷⁰ Siffrorna varierar och det är svårt att få tillförlitlig statistik över mödradödlighet, enligt hälsodepartementet så låg siffrorna för perioden 2012-2016 på 116-110 per 100 000 födselar, <http://epidemiologia.mspas.gob.gt/phocadownloadpap/boletin-semana-epidemiologica/Semepi-25.pdf> (läst 9 mars 2021)

⁷¹ OSAR Guatemala 2020, <https://osarguatemala.org/embarazo/datos/>, (läst 9 mars 2021).

⁷² Lagförslag 5272 "Ley de la vida y protección de la familia".

⁷³ Insats 10869 (Oxfam SRHR) och 12467 (Hivos hbtqi och SRHR)

sexualundervisning, samt för förbättrad lagstiftning och tillgång till SRHR.⁷⁴ Kampanjer kring SRHR och våldsförebyggande anpassades efter covid-19 och har i stor utsträckning genomförts via radio och sociala medier, bland annat i samordning med sekretariatet mot våld, sexuell exploatering, och människohandel.⁷⁵

Flera insatser har SRHR som en komponent därför att tillgång till SRHR bedöms bidra till de respektive programresultaten såsom tillgång till sysselsättning och ökad resiliens i lokalsamhället. Inom de gemensamma FN-programmen för landsbygdsutveckling⁷⁶ och Swisscontact⁷⁷ är SRHR en integrerad del i arbetet med att förbättra kvinnor och flickors möjligheter till utbildning, stärkt ekonomisk egenmakt och tillträde till lokala beslutsprocesser. Genom Swisscontact nåddes mer än 22000 människor av information om SRHR och våldsprevention⁷⁸, och som resultat av det gemensamma FN-programmet i San Marcos har mödradödligheten minskat. Under 2019 och 2020 har inga dödsfall registrerats i de tre kommuner där programmet är verksamt. Detta beror framförallt på förbättrade möjligheter för kvinnor att föda på klinik.⁷⁹

3.2.4 Mål 4 Stärkta mark-och nyttjanderättigheter för kvinnor och urfolk inom det småskaliga jordbruket.

Strategimål

Landfördelningen i Guatemala är mycket ojämlig och den höga landkoncentrationen bidrar till människors svårighet att ta sig ur fattigdom. Det saknas transparenta institutioner och mekanismer för registrering av lagfart samtidigt som det inte är en politisk prioritering att arbeta för en rättvisare fördelning av mark.

Detta drabbar främst urfolk och människor på landsbygden som saknar tillgång till mark eller endast tillgång till mark av sämre kvalitet för jordbruk, inte minst i avlägsna områden på höglandet eller i torra korridorerna. Den ojämliga fördelningen av mark i Guatemala och oklara ägarförhållanden leder även till sociala konflikter, främst på lokal nivå. Det förekommer illegala avhysningar av människor.⁸⁰

Då det saknas ett rättsligt ramverk för hantering av tvister kring markrättigheter tas sådana fall vidare till författningsdomstolen. Under 2020 kom fyra domar där författningsdomstolen erkände urfolkens rättigheter till land, inklusive i fall där urfolk förlorat sin mark under den väpnade interna konflikten.⁸¹

Portfölj

OHCHR deltog under 2020 i dialog mellan MR-försvare och statliga institutioner i konflikter kring landrättigheter och naturresurser. De har åtföljt urfolken och bidragit med tekniskt stöd samtidigt som de bidragit med utbildning i

⁷⁴ Preliminär resultatrapport Hivos 2020, UM2019/12640/GUAT-34, preliminär resultatrapport Oxfam 2020, UM2018/38371/GUAT-42.

⁷⁵ Preliminär resultatrapport Oxfam 2020, UM2018/38371/GUAT-42.

⁷⁶ Insatsnummer 55200010, 55200011 och 55200009.

⁷⁷ Insats 11727.

⁷⁸ Preliminär resultatrapport Swisscontact 2020, UM2018/32069/GUAT-32.

⁷⁹ Resultatrapport PC Cuilco 2020, UF2014/75401, och UF201475401/GUAT-79

⁸⁰ OHCHR 2021, Situation of human rights in Guatemala 2020,

<https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC/RegularSessions/Session46/Pages/ListReports.aspx> (läst 26 februari 2021)

⁸¹ Idem.

internationella MR-normer till rättsväsendet, på så sätt har svenskt stöd bidragit till författningsdomstolen domar om att suspendera vattenkraftverk och gruvnäring till dess att miljökonsekvensanalyser genomförts.⁸²

WeEffect genomförde en studie under 2020 som bland annat resulterat i rekommendationer för hur urfolk och bönder kan förbättra sina levnadsvillkor genom försvar och skydd av landrättigheter och naturresurser. Här lyfts behovet av reformer, tillgång till rättvisa och minskad straffrihet för attacker riktade mot MR-försvare kopplat till land och naturresurser. Genom Sidas stöd till WeEffect har fler kvinnor fått tillgång till land och stärkt sin ekonomiska egenmakt.⁸³

Flera insatser bidrar till målet i relativt begränsad omfattning och med fokus på att stödja urfolkens kapacitet att hävda sin kollektiva rätt till mark. Det saknas förutsättningar att hantera den komplexa frågan om markrättigheter på ett integrerat sätt, något som fastslogs i operationaliseringsplanen.

3.3 Stödområde 3: Förbättrade möjligheter och verktyg för fattiga människor att kunna förbättra sina levnadsvillkor.

3.3.1 Mål 1 Hållbar och klimatanpassad livsmedelsförsörjning, inklusive hållbart nyttjande av naturresurser och ekosystemtjänster.

Strategimål

Jordbruk är basen för livsmedelssäkerhet, sysselsättning och export i Guatemala. Mer än 30 procent av den ekonomiskt aktiva befolkningen är verksam inom jordbruk⁸⁴, majoriteten (91 procent) informellt.⁸⁵ Jordbrukssektorn utgör däremot endast 15 procent av BNP och är sårbar vad gäller klimatförändringar, prisfluktuationer på nationella och internationella marknader särskilt sårbara är småskaliga jordbrukare som odlar kaffe, majs och bönor, samt daglönearbetare.

Ekosystemtjänsterna utsätts för hårt tryck och avskogningen ökar på grund av boskapsodling, jordbruk, skogsbränder och insamling av ved för självhushåll.⁸⁶ Avskogningen innebär ett hot mot den biologiska mångfalden i landet och de skogar som är viktigast för vattenförsörjning är överexploaterade. Tillverkningsindustrin, boskapsindustrin, vattenkraftverk, palmoljeodlingar och sockerrörsodlingar använder ofta vatten på ett sätt som missgynnar lokalsamhälle och miljö. Statens brist på kapacitet att reglera nyttjandet av naturresurser i kombination med näringslivets ekonomiska intressen riskerar att leda till ökad migration och fattigdom.

Fattigdom och brist på tillgång till hälsovård (inklusive SRHR och näringsbrist), brist på utbildning, samt effekterna av klimatförändringar och miljöförstöringar de huvudsakliga orsakerna till matosäkerhet och kronisk undernäring hos barn under fem år. Samtidigt saknas resurser och politisk vilja att implementera den offentliga politiken för att bekämpa undernäring vilket har resulterat i att hälften av alla barn lider av kronisk undernäring, barn tillhörande

⁸² Preliminär resultatrapport OHCHR 2020, UM2017/20312/GUAT-56, exempel på domar där författningsdomstolen suspenderat verksamheten är nickelgruvan CGN-Fénix, guld/silver Progreso VII la Puya.

⁸³ Preliminär resultatrapport WeEffect UM2016/27729/GUAT-92.

⁸⁴ IADB, Crecer más y para todos, s. 13.

⁸⁵ Banco de Guatemala, Estudio de la Economía Nacional 2017.

⁸⁶ 54 procent av befolkningen använde vedspis. Census 2019.

urfolk är värst drabbade.⁸⁷ De preliminära siffrorna för 2020 visar att både undernäring och akut undernäring hos barn under 5 ökat dramatiskt till följd av pandemin.⁸⁸

Portfölj

Portföljen bedöms vara relevant med flera insatser som bidrar till strategimålet och som effektivt anpassats efter lokala förutsättningar och restriktioner med anledning av covid-19 pandemin. Tre av insatserna är integrerade FN-gemensamma landsbygdsutvecklingsprogram. I områdena San Marcos och Ixil har programmen lett till en tryggare livsmedelsförsörjning och förbättrat habitat för över 4000 familjer under 2020.⁸⁹ I de kommuner där programmen verkar har kapaciteten att förebygga ohållbart användande av naturresurser stärkts och de har bidragit till att förebygga hälsoproblem och undernäring.⁹⁰ I Ixil har 10000 familjer fått förbättrad tillgång till vatten⁹¹ och i Chiquimula har programmet, i samarbete med statliga institutioner och lokala organisationer, bidragit till mer hållbar hantering av naturresurser vilket har lett till förstärkt resiliens mot torka och livsmedelsosäkerhet.⁹² Genom WeEffect nåddes närmare 5000 kvinnor av resiliensstärkande insatser vilket minskade de negativa konsekvenserna av covid-19 avseende livsmedelsförsörjning och inkomst.⁹³

Sida samarbetar också med miljöinstitutet IARNA, som i samarbete med ett flertal statliga institutioner och civilsamhälleorganisationer, byggt upp nätverk och analysverktyg som ger småskaliga producenter möjlighet att ta del av meteorologisk information som är relevant för klimatanpassning och på så sätt undvika förlorade skördar. IARNA stärkte och utvecklade nätverken ytterligare under 2020.⁹⁴

3.3.2 Mål 2 Förbättrade förutsättningar för produktiv sysselsättning med anständiga arbetsvillkor för såväl kvinnor som män samt med särskilt beaktande av urfolkens situation.

Strategimål

Arbetsmarknaden präglas av en stor informell sektor, undersysselsättning, låga löner och dåliga arbetsvillkor. Kvinnor och urfolk, särskilt på landsbygden är traditionellt uteslagna från den formella arbetsmarknaden och åtnjutande av anständiga arbetsvillkor. I den informella sektorn arbetar 68 procent av männen och 73 procent av kvinnorna.⁹⁵

För majoriteten av den ekonomiskt aktiva befolkningen ligger genomsnittslönen under den lagstadgade minimilönen, på landsbygden är den ännu lägre. Guatemala är det land i Latinamerika med störst skillnad mellan män (84 procent) och kvinnors (35 procent) deltagande på arbetsmarknaden.⁹⁶ Kvinnor utgör endast en tredjedel av den ekonomiskt

⁸⁷ <http://www.siinsan.gob.gt/siinsan/desnutricion-cronica/> (läst 9 mars 2021).

⁸⁸ <http://www.siinsan.gob.gt/siinsan/desnutricion-aguda>, (läst 9 mars 2021).

⁸⁹ Resultatrapport PC Cuilco 2020, UF2014/75401GUAT och Resultatrapport PC Ixil 2020, UF2014/73322GUAT

⁹⁰ Resultatrapport PC Cuilco 2020, UF2014/75401/GUAT-79, Resultatrapport PC Ixil 2020, UF2014/73322/GUAT-74, Resultatrapport FAO UF 2014/76152/GUAT-82

⁹¹ Preliminär resultatrapport UNDP 2020, UF2014/73322/GUAT-74.

⁹² Preliminär resultatrapport FAO 2020, UF2014/76152GUAT/GUAT-82.

⁹³ Preliminär resultatrapport WeEffect 2020, UM2016/27729/GUAT-91.

⁹⁴ Preliminär resultatrapport IARNA 2020, UM2018/41459/GUAT-49

⁹⁵ Encuesta nacional de Empleo 2-2018, Instituto Nacional de Estadísticas.

⁹⁶ Panorama Laboral 2019, ILO, 2020, sid 43.

aktiva befolkningen men ägnar sju gånger mer tid till reproduktivt arbete vilket motsvarar 20 procent av BNP.⁹⁷ Urfolkskvinnors tillgång till den formella arbetsmarknaden är särskilt begränsad och urfolks genomsnittslön uppgår bara till hälften av snittlönen för den övrig befolkningen.⁹⁸

Regeringen som tillträdde 2020 har uttalat att kvinnors ställning på den formella arbetsmarknaden ska prioriteras politiskt och vill i samarbete med det internationella samfundet ha en dialog för hur detta kan förverkligas, dock finns ännu ingen plan.

Portfölj

Flera insatser bidrar till strategimålet, antingen direkt eller genom komponenter inom bredare program. De insatser som bidrar direkt bygger på den s.k. ”Market Systems Development –metoden”. Insatserna utgår från hur lokala marknader fungerar i sitt stöd till små entreprenörer, småskaligt jordbruk, incitament för skapande av arbetstillfällen, förbättrad yrkesutbildning, samt finansiell inkludering. Fokus ligger på kvinnors ekonomiska egenmakt i båda insatserna.⁹⁹

Sidas partner Swisscontact har lyckats nå fler unga med yrkesutbildning genom en mobil modul som genomför utbildning på plats i byar och småstäder på landsbygden. Därmed har man också kunnat nå kvinnor på landsbygden vars rörelsefrihet ofta är begränsad på grund av ansvar för hushåll, traditionella könsroller och dålig tillgång till transport och infrastruktur. Programmet har också, tillsammans med statliga aktörer, förenklat inträde på arbetsmarknaden genom att sammanföra arbetssökande med potentiella arbetsgivare.¹⁰⁰ Sidas partner Helvetas stödde närmare 30 000 småskaliga producenter, varav 74 procent var urfolksskvinnor, i att organisera sig i företagarnätverk och kooperativ för att gemensamt ta sig in på lokala marknader. Genom detta skapades 3000 nya arbetstillfällen. Inom programmet har 80 procent av deltagarna inkorporerat miljövänliga produktionsmetoder.¹⁰¹

4. Implikationer

I januari 2020 tillträdde en ny regering i Guatemala vars första år överskuggats av den pågående pandemin. Den negativa trenden avseende MR, demokrati och rättsstatens oberoende dock har fortsatt och dialogutrymmet är litet. Viss förändring kan vara möjlig beroende på USA:s delvis förändrade prioriteringar och förhållningssätt.

NGO-lagen skulle, om den genomförs, innebära ett bakslag för mänskliga rättigheter, försvåra dialogen mellan regeringen och civilsamhället och försämra förutsättningarna för att bedriva internationellt utvecklingssamarbete i Guatemala. Även om lagen tillfälligt stoppats av landets konstitutionsdomstol, kvarstår det faktum att både landets kongress och regering ställer sig bakom lagstiftningen samt att ytterligare regressiv lagstiftning ligger på kongressen bord i väntan på att bli godkänd.

Utvecklingssamarbetet har under 2020 anpassats till den försämrade utvecklingskontexten, i linje med rekommendationerna från den fördjupade strategirapporten, samt efter ändrade förutsättningar på grund av covid-19

⁹⁸ FN, Análisis común de país Guatemala, 2020, s.28

⁹⁹ Insatsnummer 55200008 och 11727.

¹⁰⁰ Preliminär resultatrapport Swisscontact 2020, UM2018/32069/GUAT-32.

¹⁰¹ Preliminär resultatrapport Helvetas 2020, UF2014/75759/GUAT-143.

pandemin som kommer att fortsätta påverka kontexten och förändra möjligheterna för utvecklingssamarbetet under hela den kommande strategiperioden. Sida fortsätter att noga följa utvecklingen genom att regelmässigt uppdatera fattigdomsanalysen och på basis av denna göra nödvändiga strategiska och operativa justeringar och att befästa ett agilt och flexibelt arbetssätt tillsammans med samarbetsorganisationer. Även om den nya strategin inte kommer att innebära radikala omprioriteringar, kommer ett visst finansiellt utrymme att behöva etableras för att ge plats för nya prioriteringar, till exempel inom övergångsrättsvisa och rättsstatens principer, biodiversitet och hållbart utnyttjande av naturresurser. Av samma anledning kommer uppbyggnad av nya program behöva sekventieras över de två första åren av strategiperioden. Svårigheten att få genomslag på strategisk nivå innebär att nya partnerskap behöver etableras, exempelvis inom privata sektorn. Starkare samverkan med USA kan också bli aktuellt. Operationaliseringsprocessen blir viktig för att utforska dessa förändringar.

Rekommendation Fördjupad Strategirapport	Exempel på åtgärder vidtagna under 2020
Flexibilitet gentemot partner som ser ett behov av att anpassa sig till förändringar i kontexten och låta partner fokusera på processer snarare än på att leverera produkter och kortsiktiga resultat.	2020 karaktäriserades av kontinuerlig dialog och anpassning i form av justeringar, tillägg och ommöbleringar i projekten. Tillgänglig rapportering visar på att detta förhållningssätt möjliggjort en hög grad av genomförande i nästan samtliga projekt.
Fokus på att bygga upp kapaciteten hos nyckelaktörer på längre sikt snarare än att engagera sig i politiska reformprocesser.	Nederländska institutet för flerpartidemokrati, NIMD, gavs finansiering för att testa nya ansatser för att stödja ungdomars medborgerliga deltagande, med mål att utveckla ett brett flerårigt program från 2020 och framåt.
Intensifiera försöken att finansiera gemensamma program tillsammans med andra givare.	Under 2020 inleddes arbetet med EUs så kallade 'Team Europe Initiatives' där Sverige deltar. Dialog sker med samtliga partner för att identifiera möjligheter till gemensamma program med andra; gemensamma årsmöten, rapporter och dialoger.
Identifiera nya sätt att stödja kampen mot korruption och straffrihet.	En förstudie stöd till oberoende medier genomfördes under våren 2020. Utformning av projekt inom detta område kommer antagligen att skjutas till 2022. Dialog med CICIG:s givare inleddes för att stödja den särskilda åklagarkammaren mot korruption (att finansieras med oförbrukade medel från andra givare, bland andra Europeiska unionen, EU).
Överväg upprättandet av skyddsmekanismer för MR-försvarare inom rättsväsendet.	En skyddsmekanism för utsatta personer inom rättsväsendet inrättades (finansieras med oförbrukade medel från andra givare, bland andra EU). Inom ramen för delegeringen av globala medel för Centralamerika godkändes en ny insats med Shelter City. Denna skyddsmekanism, som genomförs i samarbete med Nederländerna (medfinansier) och Costa Rica (värd), täcker även Guatemala.
För att bibehålla sin relevans bör biståndet till civilsamhället i större utsträckning stödja ungas deltagande, med ett särskilt fokus på landsbygden.	Se ovan om samarbetet med Nederländska institutet för flerpartidemokrati, NIMD.

P6 Annex to Strategy Report 2020 for Guatemala 2016-2021

All data in report is per December 31, 2020. Total Strategy Outcome 2020: 249 059 KSEK

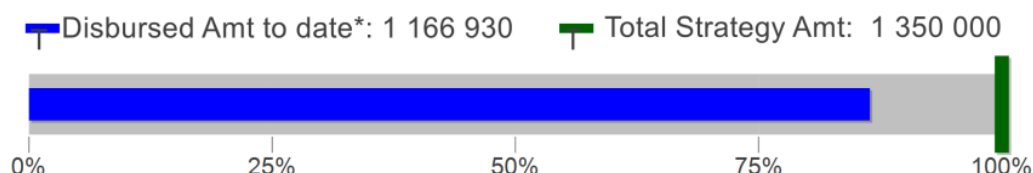
Average Annual Strategy Amount 2020: 225 000 KSEK

Table 1. Financial Overview 2020 per Area of Support/Objective in Strategy

Strategi	Stödområde	Mål	Utbetalat 2020
Strategy	Areas of Support	Objective	Outcome 2020 (KSEK)
Guatemala 2016-2021	Total		249 059
	Human security and freedom from violence	Increased human security through rule of law, combating corruption and impunity, and reduced access to arms	11 238
		Increased reconciliation after the armed conflict	25 756
		Strengthened capacity to prevent and handle the consequences of gender-based violence	14 664
		Total	51 659
	Strengthened democracy and gender equality, and greater respect for human rights	Strengthened democratic institutions and increased participation in political processes	30 742
		Strengthened respect for human rights, with focus on the situation of indigenous populations, women and children	58 984
		Increased respect for and access to Sexual and Reproductive Health Rights (SRHR)	39 630
		Strengthened land rights for women and indigenous people within small-scale farming	7 425
		Total	136 782
	Improved opportunities and tools for poor people to improve their living conditions	Sustainable and climate adjusted food security, including sustainable use of natural resources and ecosystem services	39 990
		Improved conditions for productive employment with decent working conditions for women as well as men, taking into account especially the situation of indigenous people	20 628
		Total	60 618

Table 2. Total Strategy Amount and Disbursed Amount During the Strategy Period (KSEK)

Strategy is in its 6th year with total duration of 6 years.

* Note that the Disbursed Amt to date includes even payments made in the last year of the previous strategy, 171 153 KSEK

Table 3. Agreed Amounts per Area of Support for the Strategy Period

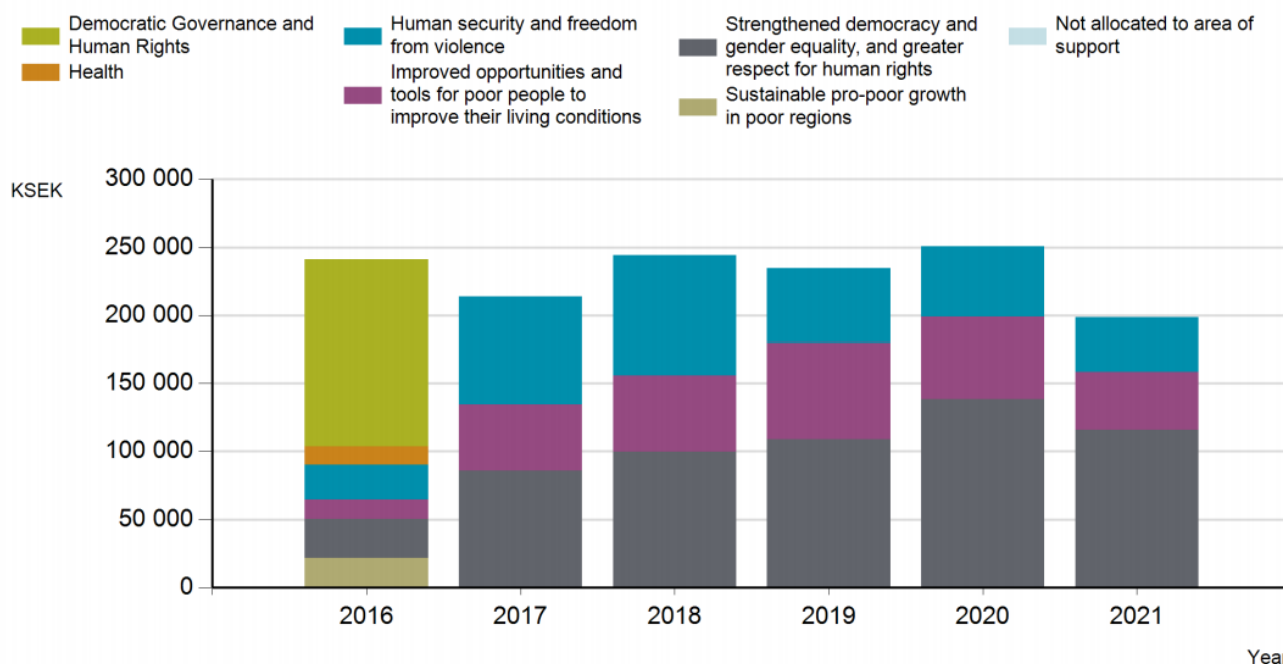
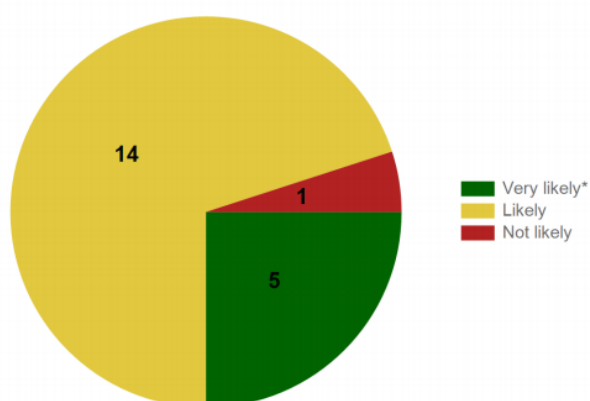

Table 4. Assessment of the Likelihood of Achieving the Contribution Objectives

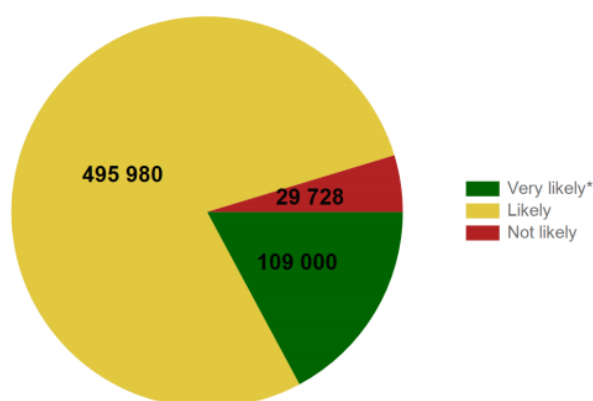
The two pie charts show the assessments of the likelihood of achieving the objectives of the contributions included in the strategy portfolio as per (4.1) contributions and (4.2) accumulated disbursed amount. The data is system-generated and aggregated based on the *Conclusion on Performance* (CoP) in Trac. In connection with the CoP, the question of the likelihood of achieving the contribution objective is answered according to a four-point scale, namely:

1. Very likely
2. Likely
3. Not likely
4. Not appraisable¹

4.1 As per Contribution

4.2 As per Accumulated Disbursed Amount (KSEK)

* Agreements newer than one year are assessed as "very likely" by default.

** Assessments made in Trac 6 have not been migrated since some questions in Trac 7.0 are new and have no equivalent in earlier versions of Trac. Therefore, the assessments made in Trac 6 are grey.

Table 5. Outcome on All Appropriations in the Selected Country/Region
(incl. Country Allocation)

	Anslagspost	Utfall 2020 (KSEK)	Avtalad bemyndiganderam (KSEK)
ID03 Partner country ENG	Appropriation	Outcome 2020 (KSEK)	Agreed frame of Outstanding commitments (KSEK)
Guatemala	103 Stöd genom svenska organisationer i det civila samh (7 1:1.5)	20 364	6 741
	105 Latinamerika (7 1:1.7)	249 059	298 812
	107 Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer (7 1:1.13)	103	0
	Total	269 526	305 553